

АНАЛІЗ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ АСПЕКТІВ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО ПОДІЛУ УКРАЇНИ НА ПРИКЛАДІ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Купрієнко Б.О., аспірант

(науковий керівник к.т.н., доц. Литвиненко.)

Національний університет «Полтавська політехніка імені
Юрія Кондратюка»

Ключовими завданнями децентралізації в Україні, яка розпочалася у 2014 році [1], було створення сприятливих умов для забезпечення комфортного і безпечного проживання людей у будь-якій точці країни шляхом наділення місцевих органів самоврядування ширшими повноваженнями у питаннях управління територіями та ресурсами. У червні 2020 року цей процес завершився, в результаті якого було утворено 1470 ОТГ замість понад 10 000 сільських, селищних і міських рад (майже у 7 разів). Окрім того, у рамках децентралізації зменшено кількість районів – 136 замість 490 (у 3,6 рази).

Оцінюючи алгоритм утворення ОТГ, слід звернути увагу на принцип добровільного об'єднання, згідно з яким на початковому етапі реформи ОТГ створювались безсистемно, без попереднього аналізу складу територій, демографічних показників, стану існуючої інфраструктури, потреб населення. У свою чергу, такий підхід дозволив швидко сформувати ОТГ на початковому етапі реформи і перейти до управління на місцевому рівні, проте в довгостроковій перспективі це може мати негативні наслідки на успішності проведення реформ освіти, медицини, побудові інженерної інфраструктури, які мають безпосередній вплив на якість життя пересічних громадян.

Метою роботи є завдання - проаналізувати стан ОТГ Полтавської області за їх кількісними показниками площі, населення, кількості населених пунктів (НП), порівняти їх, та виявити наявні проблеми розселення, а

також пов'язані з ними ризики, які можуть стати наслідком безсистемного підходу до територіальної політики. Використати отримані результати у подальшій роботі при розробці способів їх уникнення в майбутньому при створенні нових або реорганізації існуючих територіальних громад.

Правильно організована політика регіонального зонування повинна стимулювати збереження і утворення нових провінційних міст з населенням до 10 тис. осіб з прилеглою до них мережею сільських поселень за умови їх віддаленості від інших міст (таких або значніших) на відстані не менш як 15 км. Такі міста мають стати своєрідними центрами надання послуг, які неможливо задовольнити окремо в кожному населеному пункті, але при цьому вони залишатимуться в межах періодичної доступності для населення в будь якій точці регіону (10-20 хвилин транспортом). Реорганізація адміністративних районів і утворення ОТГ в рамках процесу децентралізації повністю співпадає з такою політикою, проте не завжди новоутворені громади відповідають принципу рівномірного просторового розселення.

Порівнюючи показники населення, площі, кількості населених пунктів та їх віддаленість від адміністративних центрів громад Полтавської області [2] можна прослідкувати нерівномірність як кількісного, так і просторового розселення в регіоні. Так, наприклад, немає чітко вираженої середньої кількості населених пунктів у складі громади, при чому це характерно як для міських, так і для селищних та сільських ОТГ (хоча в останніх ситуація дещо рівніша). Якщо Кременчуцька ОТГ має у складі п'ять НП, і всі вони знаходяться в межах 15 км від міста-центра, то Лубенська ОТГ, не рахуючи м. Лубни, налічує 62 села, 39 з яких знаходяться на відстані понад 15 км від центру, серед яких є 16 найменших сіл з чисельністю жителів менше 200 чоловік, які найближчими роками можуть просто зникнути. Разом із тим в

Лубенській ОТГ є 4 села з населенням понад 900 чоловік, які могли би стати центрами сільських ОТГ. Схожою є ситуація в Глобинській, Пирятинській, Хорольській, Кобеляцькій, Полтавській, Решетилівській міських ОТГ. Для селищних (Градизька, Козельщинська, Оржицька, Шишацька, Білицька) та сільських (Оболонська, Білоцерківська, Великобудищанська, Михайлівська, Новоселівська) ОТГ різниця полягає тільки у відсотковому співвідношенні населення, що проживають у найбільш віддалених НП. З високою імовірністю такі НП матимуть меншу підтримку з боку керівництва громади через неналежну комунікацію, а також через неможливість розпоряджатися ресурсами власної громади на місцях. Надмірний розмір громади за чисельністю НП створює ризик «централізації» навколо адміністративного центру, і чим далі від нього, тим менше буде відчуватися позитивний вплив реформи децентралізації для громадян, що може тільки погіршити вже існуючі проблеми. Управління громадою, розподіл ресурсів не буде ефективним через більшу витрату часу на розгляд проблем, пошуки шляхів і прийняття рішень щодо їх вирішення, коли створення більшої кількості ОТГ меншого розміру було би значно ефективнішим. Через міграцію, демографічну кризу та інші причини найменші поселення можуть в найближчі роки взагалі перестати існувати як такі.

Висновки. Загалом в області є 58 сіл, які потенційно могли би стати центрами нових ОТГ, з яких у Кременчуцькому районі – 12, Лубенському – 15, Миргородському – 11, Полтавському - 20. Слід зауважити, що в Лубенському районі взагалі немає сільських ОТГ, хоча умови для їх формування, як бачимо, існують. Звісно, не всі з них обов'язково мають стати центрами спроможних ОТГ, оскільки нова ОТГ повинна бути самодостатньою і не погіршувати існуючий рівень життя громадян. Передусім, майбутні новосформовані ОТГ

повинні бути достатньо чисельними, аби мати змогу сформувати бюджет громади з податкових та інших надходжень, що є важливим фактором їх самодостатності.

Не менш важливо мати чітку стратегію розвитку громад на найближчі 5-10 років, аби мати план дій з планування територій (комплексний план просторового розвитку території громади), управління земельними ресурсами громади, залученню інвестицій, утримання і розвитку інфраструктури та мережі соціальних послуг.

Література

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 року № 333-р «Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text> (дата звернення 15.12.2022).

2. Децентралізація – офіційний сайт. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/areas/0532> (дата звернення 03.01.2023).

3. Чайка І.М. Сільське розселення України в умовах демографічної кризи: тенденції структурно-територіальних змін. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії. – Львів, 2022. – с.132-135.

4. ДБН Б.2.2-12:2019 «Планування і забудова населених пунктів». – К.: Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, 2019.